

Tī yāmmāde nne ū niitō fommū yanyamme hīnnī

Mbèlimè

Tī yāmmāde nnε ū niitɔ fommū yanyammε hīnnī

Nos pensées sur les problèmes de la vie de l'homme
(en langue mbèlimè)

Textes issus d'un atelier d'écrivains

Auteurs : KOMBIENI N. Nestor

SANHOUEGOUA D. Bernard

YASSOUA DOUTE Nassi Nicolas

POMBA Séraphin

N'GNOUANSI Barikissou

Illustrations : “The Art of Reading” CD,

SIL Internationale, 2001

Ce livre a été produit avec l'assistance
technique et financière de SIL

1ère édition, 1er tirage (225 exemplaires)

© SIL Bénin et AALC

(Assoc. des Alphabétiseurs en Langues de Cobly)

Dépôt Légal 7146 du 14 mars 2014, 1er trimestre

Bibliothèque Nationale

ISBN 978-99919-1-785-6

Kē tēñkūñke

Né bō nne dī bōndē a kē tō̄sike té ā tóñtā a bē nitibe ā ní tieti n yāasī bē wēbe n dū a be be tō̄. Nīinē, ke té ā pāntā ñyē a ū dāātū ā ní bō wē a bē n yen'fíñtí nne bē tū̄be ā hqāde n híñní té ā cūō n dō̄mu, a kpīnde baáde hē bō bē yeeome.

A máá, ne kiēnī wē m̄ mēm̄m̄. Kē tō̄sike té ā pāntā a ne n̄ n̄ n̄ n̄n̄ne n̄ n̄ wūōnī n̄ dūōn̄ bē n̄ yéñ' bō kē híñní. Ū niit̄ nne ū nāñke yōō ū cíém' bīke yōō kótine ū bítō̄ n̄ fúdī wē n̄ hē ā n̄ dō̄mū. Bōnde bā, i yáñkí té á cūukī nē híñní, ū niit̄ té ā dítā dī dāāde bā m̄ yayamme a ū hōñtō̄ ā yēétā u n̄ u tōtā ñyē a u me dedi.

Nē n̄ dūom̄ yōsinē, bē n̄ ten' hē wāati bīke baáke yē téñ' bō n̄ tē "kpīti-kpīti" n̄ tōō kē néñke, fē dēnfē, ū n̄tipíñmu nne tī n̄tipoóte a ne n̄ "wēti-wēti" n̄ bō m̄ sérñme ū tēñhū híñní. Nē fōntiemū n̄ pāññimē, fē dékítífe sasaadífe n̄fē yē té ā tēnnā kpēta-kpēta. Be té ā dēetā fēfē n̄ bantā be n̄tibe a bē sīe ā pōntā, a tī bītū̄te nne tī yēñte ā cátá.

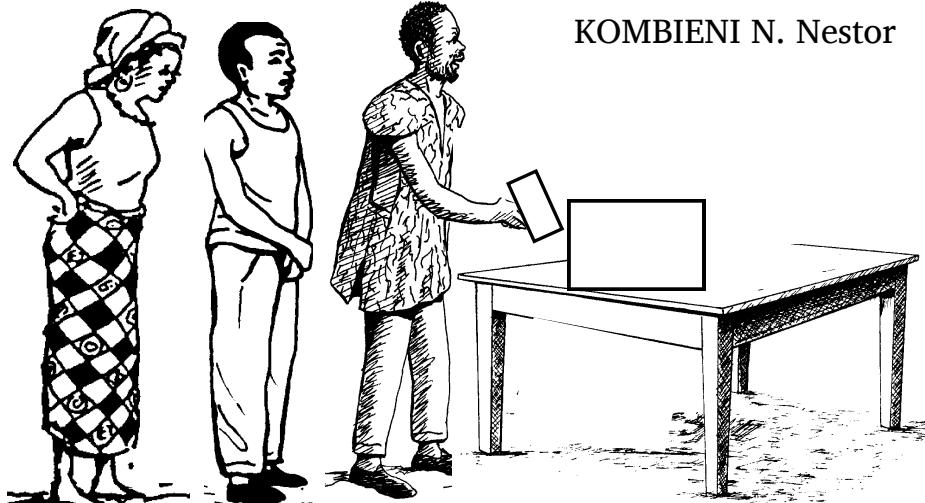
M̄ fōnsaamū n̄ m̄ būōme mē n̄ wēnni wē ū tēñhū māādīmē híñní. Kē tēñkūñke, kē tō̄sike bōnde, hē n̄

nne n̄ nō m̄ pāññim̄ m̄ n̄ tēnnā a bē n̄tib̄ ā n̄ n̄ém̄
bē tūñb̄, nne n̄ kēd̄ n̄sō bē nitib̄ bíñsī n̄ w̄eh̄ a dāñde
h̄ tóñt̄. Kē tōñsik̄ té ā dūa a d̄i weede ȳ ā n̄ bō, a ū
n̄ dōd̄ō té ā ya ū n̄ yéñ n̄ u ȳñnt̄ nne a u dōd̄ō, n̄ u
d̄ōmu w̄ a b̄e makitá bē tūñb̄ nne ā b̄e saan̄, a n̄
fúd̄i n̄ b̄e tōt̄ a b̄e konná n̄ māñd̄i bē tēñh̄.

Nne n̄ n̄ém̄ ā hōñt̄ō kē tēñkūñk̄ h̄ñnn̄ h̄ tōosi n̄ u
tēñh̄ dōñkim̄. Ne tōosi n̄ m̄ yayandūñm̄ t̄ h̄ññi, t̄
bíñsī n̄ h̄ññi nne n̄sō t̄ bābiisī d̄i b̄onde d̄i n̄ f̄ bō.

Bóótá ya n̄ w̄eb̄ t̄ h̄ yá n̄ȳ a kē tēñkūñk̄ t̄ pūo a n̄
bō m̄ sérñm̄. T̄ kāmū ya ā yāmadit̄ien̄ kē tōñsik̄ té ā
pāññā n̄ȳ n̄ fúd̄i n̄ hisín̄ ū tēñh̄ a h̄ kōntá. Dékítífe
h̄ n̄ fúd̄i n̄ kōntá ū niit̄ n̄ b̄iik̄, ū hō yōō ū b̄it̄ō.

KOMBIENI N. Nestor

N puoní n dēnnā

Dāpodī 04 disútúúde 2014 a ñ yāādī kē bēnsike ketenceeke hīnnī. Ñ kūuti dī bōnde dīyē ketenceeke hīnnī, n ya bē nitibe tikí cuncumu kasihü bōde ā ñ sēñá sō n ya a ne nō kē bīpanke, a ke dūā n hií. Nē bōnde a ñ nōncūōte ā cóō a ñ sīñá nne í mūwō n bēkisi ñ bā n yē bēke tennō a yēndē hō fommū nōmmē? Ñ nī dī pēdimu hesí nē n tennō a sī bīsī ñ sēsī ne pāahō nne si māadī n tē kēyē.

Yēndē hō dā ñ sēkīnō n yaā sī bīsī sēsī kōñ' hē dū yōyēnte nne m̄ yanyammē, n dū nne í tēdī sī bā, n pāahō

sī fommū a nēnnē yē tennō a si hē dū n nī yīēnī n pūonō n dēnnīnē.

Bē māadī n tē n hē dū a nītiyāa ā nē n yōñpū, n tē á n pēētō n mēmēnī n nānkimē n pāñnā m̄ fommū yōō n cápu nē bīikē, dēkī mēnī a n mīn' hē tēdī nīñkē, n nī tētā dī bōnde dīyē n dū nēyē, n nī yīēnī n pēētā.

Dēkī nē n tennō a ke tōtō dēnbē kaánō n̄sō, n pūonō n dēnnīmē, nē n nō m̄ fōntiemū. Nē pāpāate būotū tennō a m̄ fommū hūotō, m̄ bōmmū nne m̄ húumú káánō n̄sō. N̄ tabē púóní n dēnnā nō ā pōo ū niitō wē, nē bōnde ā cakidō ā pēedū kū, yammū nē bīikē yē mīn' bō kē bā ā pēedū n hīnnī, nē bōnde ā nī nānki mē? Á tēnōō ū wienū kū n dūōsō ū dākū.

Bītōō dēnbē, bē yānfonitibē fē, hīkīnā ya a tī tīēnī tī bīsī sēsī ū saahū a si dēetā m̄ fōnsaamū a nē si tōtā nne n̄sō tī mōnbē. Yēndē hō dā kē bīikē yē nō ū tedū. Á ā tēdī n hīi, n hē tēdī bīikē ā wēede tē dī n mōndē?

N̄ tābē hīkīnā ya n bāatā ā yāa n yīēnī n pēetā ā bīsī, ū wienū yē nē cōcsō. Ū wienū yē dūonō ū tedū nne tī kpēnte, nē hē nō bāñkī.

Púóní n dēnnā h̄̄ wēnni, k̄̄k̄̄ ȳ̄ n̄̄ ā cōōtā ā kp̄̄nte b̄̄nde, ā t̄̄ntā ā dāāde n fōōnā n h̄̄i. Pēētā ā b̄̄ik̄̄ báa ā h̄̄ tēdī n̄̄nk̄̄, ū wienū n̄̄ tōtā a k̄̄ kpiemú. N̄̄ n̄̄ wāati ā báade hō yóntíme n dōōnā ū tēnh̄̄, n h̄̄i k̄̄ b̄̄ñ̄̄k̄̄ h̄̄úumú.

Dēntā ya t̄̄ t̄̄c̄̄ dēnb̄̄e b̄̄nde b̄̄ d̄̄ t̄̄ ā pēētā b̄̄ b̄̄íís̄̄ n̄̄ dūa a ū wienū ā b̄̄ tōtā a si kpiemú a b̄̄ mōnb̄̄e ā ȳ̄nki n fōōnā n h̄̄i. A m̄̄ fommū dāātē.

Pēētā k̄̄ b̄̄ik̄̄ n̄̄ d̄̄ pāāde. Be baábe wāati wē s̄̄ b̄̄íís̄̄ n̄̄ h̄̄ yaā a h̄̄ yaā n piímc̄̄ n pōo. Ne h̄̄ wēnni ū wienū ȳ̄ n̄̄ hōns̄̄. N̄̄ t̄̄b̄̄e h̄̄ík̄̄nā ya n kāmū sō n̄̄ fommū a ū wienū ā t̄̄ bākiki.

SANHOUEGOUA D. Bernard

Ū dāȳ̄ñ̄̄abu

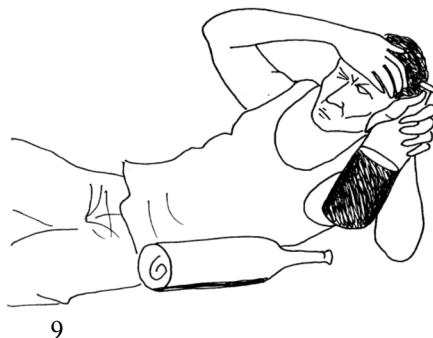
Ū dāȳ̄ñ̄̄abu n̄̄ n̄̄ n̄̄ñ̄̄ne n̄̄eȳ̄ k̄̄ n̄̄ n̄̄ h̄̄ wēnni ū n̄̄tisua fommū h̄̄ñ̄̄ni.

Ū dāȳ̄ñ̄̄abu n̄̄ n̄̄eȳ̄ k̄̄ n̄̄ fusidí n ȳ̄s̄̄ne ū niit̄̄ a u kōñ̄̄' h̄̄ ā n̄̄ ȳ̄ ū cūō h̄̄eȳ̄. T̄̄ dāȳ̄ñ̄̄ate n̄̄ fúdī n yakisíne ā s̄̄eēde n n̄̄ fúdī n ā kóóná nne ā w̄̄be nne n̄̄s̄̄ ū b̄̄tūñ̄̄be.

N nī fúdī mandē á á píímú m̄ píentōmmū á cénbāa nī fúdī n á hēmmū hē tōmmū h̄nnī. Tī dāyāāte nō nē nīnne nēȳ kū n̄ n tē, bē baábe deetō tī dāyāāte n kósine tī yēnc̄nt̄te. Nē n nāā n tē u yaā ū yēnc̄nt̄c̄ ȳmu a u ȳ maa u nī ȳ.

Ā ȳaa dī b̄nde dīȳ n m̄nt̄, á á h̄ ȳaa nē h̄ bídí a h̄adī. Ā m̄ n nō nne n tē wē cece, n wānti m̄ dāame bō nēȳ n bōkī n ȳ, a m̄ pō n bōkī n á tōonī m̄ máam̄ mēȳ á h̄ nī fúdī n dedi m̄ h̄nnī.

Bē baábe hō dāyāāte tē wē : dī yāmmāde ȳ ū bō yōō ū náámú yē ū bō nēnnē yē tennō a ū ȳmu n dāame, á ū ȳaa ū kōn' h̄ nī tēdī dī yānmāde a nēnnē yē tennō a bē baábe ȳmu m̄ dāame. Tenne h̄ nē h̄ ? á ku pukisí wē, a nē fūn' ȳsi n nī pētā sō wē. Ā yēe n̄sō m̄ dāame, á sēede nī n wēnni wē, á cápú á pūoh̄ nne á bíisī ū fúdī n si dēenā n si tōō m̄ nakūōdim̄.

Nē bōnde ā nī ya n dāātē nne ū n fēi, ā fommū cānsi, ā nī ya ū niitō ū fē ā sēdī wē, ā nāā ū kpaatō. M̄ mēm̄m̄ n hō fommū nō tennē kū, a tī nō nne ñ mu tūunī n fūdī n fietā tī bā.

Tī yaā ñwē tī bō dī bōnde dīyē hō fommū nō kēyē yɔsīnē tī dāyāāte hō ciēnū. “Ū bāa wē, ū tōc n hetide tē Benpakisi, a ū mūcōnō wēde tē Benihōti, a u kuusí ceetōmōmu.”

“Ū dē káānō tī dāyāāte a ū fommū kōñ’ hē ñ cūō, a ū tēnhū tennē hū hīnnī, a u tē yantū-yantū.” “Tī yaā ñwē ū sēēde yakítō ū bīsī hē kūōdī, a ū pūōhō hítō.”

Ū pūōhō hítō dī bōnde dīyē, a ne fūn’ ā yɔsi n pētā, a u dēetā fūnē m̄ dāame n kōsīnē ū cīēbu. Ū kōsīnē dī bōnde dīyē m̄ dāame ū cīēbu, a tī ya ū nōcōsī nne ū ducsī mūcōtō, a u bōntā tī pōpōkīte nne ñ nō tennē n bōkī n hī. ū batō ū dū nēyē kū be hē u cēkīnō.

Á ā pēdīmō ū niitō a u yēētō bōótā nē ñ té ā u tontā. Benpakisi Bēdihōti yēētō i tiēnī n bōkō n hī n kpā n wūōnī. Ceetōmōmu tēndokē, be hē yíēnō n nī tūnnā ū

wienū kū, n bō m̄ yanyammē h̄innī. N deetō tī dāyātē
n kōnsinē tī kedimokīte ā dāa ā fē, bē bō tī būūte nne bē
wēbe tūōbe, m̄ dāame yē h̄ē tōō ti nfē.

Ñ mānbē nne ñ nānsī, yēē ya ñsō m̄ dāamē ā tī wāānī m̄
fōnsaamū. Benih̄eti tūnnō tī dāyātē n híi.

YASSOUA DOUTE Nassi Nicolas

Ū nītipópu nne ī yáñkí

N pōō ā hōntō nne ī yáñkí h̄ē wēnni. Ū niitō h̄adī dī
bōnde dīyē ū sēede a ā h̄adī ā wēde, n u tōō kē néñke
n yēnni á u híi ā nī dēē bā? Á nī tītā ū sēede nne u tēdī
nēyē nē fē? U bāa dē bō dī kōde n tēdī ī yáñkí n pūo bē
nitibē, yēndē hō dā u híi ñwē a ū sēede yákítō.

M̄ dūndúúme dōnnē kē mūñkē nō kēyē kū. Kē mūñkē
té ā wēntā ñyē a dī bīiside ā hítā wē. Yēndē hō dā kē
néñke yē tī dēedī, a nēnnē yē tennō a ū nītipópu bō. U
niitō cíéñbīike téñ' nāā ke u tū nne, a u dēē ī yáñkí n kē
pōō.

Bēkē nī n tennō a bē nitibē pūo bē tūōbe? Bē n tōō nē
fommū bē h̄ē tēdī ū wienū yōsīēdū kū. Bē bōtīde, bē

téń' nī n̄ hī ūyē a ne h̄ ā tóntá kē kódíkē dī bāatā ūyē dī yoode.

Ñ cíém' bíísī, dī yēsīne dī bō m̄ būōme m̄yē, a m̄ fommū ā tī tūpu nne. Dī dēetā dī h̄j̄h̄ n̄ h̄ pānnā nne sīnīnsī, nne n̄ dōnne n̄sō sī piensī nānkī ūyē, n̄ yēē sō n̄ nē n̄ púo dī tūōbe.

Á dī ne kamōc dī nī ya a m̄ fommū wēnni wē a sī nīnsī sēnti a ne dāatē. Nīinē, n̄ fōonā a m̄ yēsīm̄me ā pānnā, a tē ū bīedō a tī kōn' h̄ ū tēdī nē yāmmadītiene, tī nō n̄ tētā m̄ dūndūum̄e nne tī tūōbe. Nne n̄ nāā n̄ tē á ā h̄ dū a ū tōc n̄ bīike ā sīenī, ā wēke h̄ ūn̄ bāakī.

POMBA Séraphin

Ū tōchū

M̄ mēmē ā tēndoke sō ā fē bē tōyāsīnbē yē káánc ūsō. Bīike, kpīemō bē fē fūusī wē, n̄ nīedō ū hūnōnnū.

Ā té ā be bēki a be yē : be té ā dē dī bōnde dīyē a bē hīnnī ā dēeti, nēnne yē tēnco a be yāsīmū. Yōō bē n̄ hūpō, bē nītipūōbe baábē té be té ā púóní dī bōnde dīyē nne n̄ tímú. A be bōkī n̄ pāásī n̄ yē kē bīike u puonií

kēyē, yē dū ū tōchū. M̄ wēbē ū niitō ū n bō tī nāāte hīnnī ūyīe dū ū tōchū? Bē tūōbe té ā bōótá sī piēnsī futō tī hensite tīyē, bē nitibe a be wēnni, n dōō, n deetō ū tōchū n tukinō bē nee, a tī wēbe buó n tē be yāsīmū wē.

Bē baábē té ā bōkī ū yákídēēbu a be dēetā kū n nī pānñā ū tōchū hīnnī n yē be ū fīesī. Kū n mōñ' yáñkú fīesī ū tōchū? A bē tūōbe yāsīmū tī tōtiete nne ū nāā bē nitibe téñ' n be badimú n tē ū tōtietu dūonō ī bāñkī.

Hē ū n yāsīmū, yōō n hūpō, yōō n fīesī ū tōchū, ā hē nī fūdī n ya ū kōndāātū. Ā hē nī fūdī nne ū tēdī nīñke mande, ā hē nī ū tēdī tī nīñsaate.

Ā yōmu dī bōnde dīyē n tīmū, ā nō n nī ū yā n tē tī yōkite yē bō ā nāāte hīnnī nē bōnde ā nō n nī bōkī dokotōdi. Hūpū ū

tɔ̄hu yōō yāasī, sōkīne ā sī, n pāahīne ā nee. Á niine
ā cōwtá, ā nōbende ā hōwtá nne ñ nāā ū wēndākū.

Fīetā ū tɔ̄hu ne hē wēnni. Á ā fīesī, ne pōnnīne ā mēē
yē. Á ā híi dī dāāde diyē a m̄ tōnīime ā ñ dīedō ā mēē,
nē bōnde a bē nitibe ā ñ tieti. Mandē kē tōtieke wáásīne
wē.

Ū tɔ̄hu tī pōo n duā. Hū té ā dīē nyē a ñ tē dāā dāā,
n hē tēdī tēnte. Báa bē n kūosī tī tɔ̄yāsīntē bē dēbēētē
híñní díétō n yēni ū tɔ̄hu kōkīdī m̄ mōmōm̄mē ū
kōndāātū. Á tī yēe n̄sō ū tɔ̄hu, tī nī fūdī nne ñ tēdī ū
kōndāātū. Á tī tēdī i dékítí tī yēe sō, nne ñ kpénnō nē n
dāātē n yōmu. Tī nē yēē sō a ū tɔ̄hu ā kóntá tī yēncīntē
n tī pō, a tī nē ñ nō hū yōpīde.

N'GNOUANSI Barikissou

Dépôt Légal 7146 du 14 mars 2014, 1er trimestre
Bibliothèque Nationale
ISBN 978-99919-1-785-6

PRIX : 200 F CFA